

6. Kan E. (1980). Elementy dirizhirovaniya. Leningrad : Muzyka, 216 [in Russian].
7. Stepanov Yu. S. (1975). Osnovy obshchego yazykozvaniya. Moscow : Prosveshchenie, 271 [in Russian].
8. Sokolov A. S. (1983). Gromkostnaya dinamika kak predmet analiza. Problemy muzykalnoy nauki, 5, 107–137 [in Russian].
9. Mazel L. A. (1979). Stroenie muzykalnykh proizvedeniy. Moscow : Muzyka, 534 [in Russian].
10. Muzykalnaya entsiklopediya (1973). Moscow: Sovetskaya entsiklopediya, 1, 1070 [in Russian].
11. Muzykalnaya entsiklopediya (1973). Moscow: Sovetskaya entsiklopediya, 3, 958 [in Russian].
12. Mazel L. A. (1978). Voprosy analiza muzyki. Opyt sblizheniya teoreticheskogo muzykozvaniya i estetiki. Moscow : Sovetskiy kompozitor, 352 [in Russian].
13. Orlov G. A. (1974). Strukturnaya funktsiya vremeni v muzyke. Voprosy teorii i estetiki muzyki, 13, 32–57 [in Russian].
14. Vinogradov K. L. (1971). Zanyatiya B.L. Yavorskogo s aspirantami Moskovskoy gosudarstvennoy konservatorii. Yavorskiy B. Stati, vospominaniya, perepiska. Moscow : Sovetskiy kompozitor, 1, 149–186 [in Russian].
15. Ginzburg G. R. (1968). Zametki o masterstve. Voprosy fortepiannogo ispolnitelstva. Moscow : Muzyka, 61-70 [in Russian].
16. Goldenveyzer A. B. (1975). O muzykalnom iskusstve. Moscow : Muzyka, 415 [in Russian].
17. Yavorskiy B. L. (1987). Izbrannye trudy. Moscow : Sovetskiy kompozitor, vol 2, part 1, 365 [in Russian].
18. Lisenko O. V. (2006). Gnoseologichni pitannya muzichno-vikonavskoyi praktiki v aspekti sistemi muzichnogo smisloutvorenniya. Teoretichni ta praktichni aspekti muzichnogo smisloutvorenniya : Naukoviy visnik Natsionalnoyi muzichnoyi akademiyi Ukrainy, issue 60, 189-195 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 14.10.2016 р.

УДК 7.067

Цугорка Олександр Петрович
заслужений діяч мистецтв України, доцент,
доцент кафедри живопису і композиції
Національної академії образотворчого
мистецтва і архітектури

ЗАКАРПАТСЬКА ШКОЛА ЖИВОПИСУ: ОСНОВНІ ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ

Мета роботи – на основі врахування цілей та суспільно-історичних чинників визначити основні етапи становлення та розвитку Закарпатської школи живопису. **Методологія** дослідження полягає у застосуванні історико-культурологічного, мистецтвознавчого та біографічного підходів, що дало змогу проаналізувати основні творчі засади провідних закарпатських художників та їх роль у формуванні окремого мистецького напрямку, з'ясувати їх внесок у розвиток традицій образотворчого мистецтва України з урахуванням сучасних тенденцій. Така міждисциплінарна методологія дала змогу виявити основні хронологічні та ціннісно-сміслові константи становлення Закарпатської школи живопису. **Наукова новизна** дослідження полягає у концептуалізації уявлень про основні ціннісно-сміслові чинники і віхи становлення Закарпатської школи живопису, що значно розширює уявлення про її традиції та визначає актуальність її здобутків для сучасного мистецтва в руслі посилення інтересу до класичного живопису. **Висновки.** Закарпатська школа живопису – це окремішній напрям українського класичного живопису, що водночас співвідноситься з найвідомішими світовими мистецькими трендами, чому сприяли неоднозначні культурно-історичні та ідеолого-політичні реалії, в умовах яких відбувалося становлення та розвиток школи.

Ключові слова: Закарпатська школа живопису, А. Ерделі, Й. Бакшай, Публічна школа малювання, Товариство діячів образотворчих мистецтв Підкарпатської Русі, Ужгородське художньо-промислове училище, Закарпатський художній інститут, Закарпатська академія мистецтв.

Цугорка Олександр Петрович, заслуженный деятель искусств Украины, доцент, доцент кафедры живописи и композиции Национальной академии изобразительного искусства и архитектуры

Закарпатская школа живописи: основные этапы становления

Цель работы – на основе учета целей и общественно-исторических факторов определить основные этапы становления и развития Закарпатской школы живописи. **Методология** исследования заключается в применении историко-культурологического, искусствоведческого и биографического подходов, что позволило проанализировать основные творческие принципы ведущих закарпатских художников и их роль в формировании отдельного художественного направления, выяснить их вклад в развитие традиций изобразительного искусства Украины с учетом современных тенденций. Такая междисциплинарная методология позволила выявить основные хронологические и ценностно-смысловые константы становления Закарпатской школы живописи. **Научная новизна** заключается в концептуализации представ-

лений об основних ціннісно-смыслових факторах і вехах становлення Закарпатської школи живопису, що значительно розширяє представлення о її традиціях і визначає актуальність її досягнень для сучасного мистецтва в руслі активізації інтереса к класическій живопису. **Выводи.** Закарпатська школа живопису – це окреме напрвление української класической живопису, котроре одновременимн сопоставимо с известними мировими художественными трендами, чому способствовали неоднозначные культурно-исторические и идеолого-политические реалии, в условиях которых происходило становление и развитие школы.

Ключевые слова: Закарпатська школа живопису, А. Ердели, І. Бакшай, Публична школа рисования, Обществo деятелей изобразительных искусств Подкарпатской Руси, Ужгородское художественно-промышленное училище, Закарпатский художественный институт, Закарпатская академия искусств.

Tsugorka Alexander, Honored worker of Arts of Ukraine, associate professor of the painting and design department of the National Academy of Fine Art and Architecture

Zakarpattia school of painting: the main stages of its formation

Purpose of the article. The purpose of the article is to define the main stages of the formation and development of the Zakarpattia School of painting, basing on the goals and social-historical factors. **Methodology.** In the article, the author uses historical-cultural, art and biographical approaches, which allow to analyse the fundamental creative principles of the well-known Zakarpattia artists and their role in the formation of the special Zakarpattia trend as well as to find out their impact on the development of the Ukrainian Fine Art traditions, with account of the modern tendencies. Such interdisciplinary methodology gives an opportunity to distinguish the main chronological and value-sense constants of the development of Zakarpattia School of painting. Scientific novelty. The **scientific novelty** consists in conceptualization of the ideas about the main value-sense factors and the stages of Zakarpattia painting school formation. It enriches our knowledge and shows the actuality of this school achievement for modern art in the context of growing interest to classical painting. **Conclusions.** Zakarpattia School of painting is a separated branch (trend) of Ukrainian classical painting, comparable with the most well known world art trends. The formation of Zakarpattia school of painting was complicated, because of the controversial cultural-historical and ideological-political realities.

Key words: Zakarpattia School of Painting, A. Erdeli, J. Bakshai, Public school of drawing, The Association of the workers of Fine Arts of Pre-Carpathian Russ, Uzhgorod Art-Productive College, Zakarpattia Institute of Fine Arts, Zakarpattia Academy of Arts.

У вересні 2016 р. у ЗМІ з'явилася інформація про зростання попиту на твори художників Закарпатської школи живопису, що водночас пов'язано зі зростанням загального попиту на класичні твори в цій царині візуального мистецтва. Так, дослідники констатують зростання за останні сім місяців 2016 р. зацікавлення живописною класикою приблизно на рівні 30% у порівнянні з аналогічним періодом 2015 р.

При цьому показово, що таке зростання відбувається за рахунок посилення інтересу до творчості західноукраїнських авторів, що виражається у кількісному вимірі 40%. Так, на весняних торгах Аукціонного дому «Золотое Сечение», а також у приватних продажах цього аукціонного дому було реалізовано такі роботи закарпатських художників: чотири роботи Йосипа Бокшая, три рідкісні картини Адальберта Ердели, п'ять робіт Андрія Коцьки, по декілька робіт Гаврила Глюка, Федора Манайла, Ференца Семана. Вартує уваги той факт, що серед прихильників творчості закарпатців вагомий відсоток припадає на інтерес зарубіжних любителів живопису – близько 15% [4]. Тому актуальним уявляється звернення до аналізу основних чинників, які визначили формування складових творчості митців Закарпатської школи живопису, зокрема основних етапів її становлення та розвитку, що й визначає мету нашої розвідки.

Не вдаючись до аналізу сучасних загальних національних і світових суспільно-економічних передумов, які визначили відносну доступність робіт закарпатських авторів у грошовому еквіваленті, зауважимо, що на їх популярність також вплинув той факт, що формування мистецьких констант талановитих українських художників відбувалося за західним зразком, зокрема на західноєвропейських традиціях мистецьких шкіл Відня, Праги, Будапешту - на творах таких відомих світових класиків, як іспанці Д. Веласкес і Ф. Гойя, голландець ван Рей Рембрандт, італієць Д. Тьєполо, француз Г. Курбе та інших, що зі зрозумілих причин знаходить відгук у преференціях західних колекціонерів живопису.

Дослідженню закарпатської школи живопису присвячені наукові праці В. Штеця, В. Цельтнер, Б. Кузьми, А. Шпакова, І. Луценка, А. Звориня, Е. Каллаї, Г. Островського, І. Небесника, Н. Курильцевої, Н. Знаменської, Л. Філіпа та ін. Низку досліджень можна відшукати у ЗМІ, зокрема публікації Л. Попової, Г. Бикової, О. Чернега-Балли, І. Долгоша, В. Береца, М. Шутка, М. Фединишинця та ін. Особливо такі дослідження активізувалися у 70-80-х роках ХХ століття, що власне можна зрозуміти із вихідних даних джерел. Крім того, це, як правило, розвідки про творчий шлях та митецькі здобутки окремих художників.

Така тенденція частково зберігається і нині. Так, найбільш цікавими і ґрунтовними дослідженнями творчості закарпатських художників є низка статей В. Штеця, присвячених аналізу біографічних і мистецьких констант Золтана Шолтеса: «Золтан Шолтес і закарпатська школа живопису», «Творчість Золтана Шолтеса: історіографія дослідження», «Золтан Шолтес. Сторінки творчої біографії», «Особливості трактування простору в панорамних пейзажах Золтана Шолтеса». Водночас про зростання інтересу до творчості

художників Закарпаття свідчить поява у 2014 р. кандидатської дисертації І. Луценка «Живопис Закарпаття кінця XIX – першої половини XX століття: жанри та художньо-стилістичні особливості» зі спеціальності 17.00.05 – образотворче мистецтво, яку було захищено у Львівській національній академії мистецтв.

На жаль, інших ґрунтовних наукових досліджень творчості закарпатців, зокрема узагальнених, сьогодні не вистачає, що також визначає актуальність досліджень у цьому напрямі.

Закарпатська школа живопису сформувалася у 20-50-х роках XX ст. у Закарпатському регіоні, специфіка географічного розташування якого не потребує пояснень. Таке територіальне «порубіжжя» зумовило специфічне поєднання у творчості її представників мистецьких засад західноєвропейського живопису початку XX ст. та народних традицій, сформованих на той час у візуальному мистецтві краю.

Не дарма засновники художньої школи називали її Закарпатським Барбізоном – за аналогією з невеличким французьким селом, в якому жили і працювали художники-реалісти Руссо, Коро, Мілье [7].

Крім того, становлення Закарпатської школи живопису відбувалося у складний для краю час, пов'язаний з суспільно-історичними та політичними реаліями, які викликали постійні трансформації у ідеологічно-політичних преференціях керівництва та пересічних жителів Закарпаття: 160-річне панування турків, а згодом Австро-Угорщини, після розпаду якої виникли такі окремі державні утворення, як Австрія, Польща, Угорщина, Чехословаччина, тривалий час перебування у складі радянської України.

Серед найбільш відомих представників мистецької школи живопису Закарпаття, які сьогодні, крім того, користуються найбільшою популярністю у колекціонерів, як свідчать офіційні дані Forbes, імена таких відомих художників, як Адальберт Ерделі (1891–1955), Йосип Бокшай (1891–1975), Золтан Шолтес (1909–1990), Андрій Коцка (1911–1987), Федір Манайло (1910–1978), Ференц Семан (1937–2004), Гаврило Глюк (1912–1983).

При цьому становлення закарпатської школи пов'язують саме з діяльністю випускників Мукачівської гімназії та Угорського королівського художнього інституту А. Ерделі і Й. Бокшай, які у 1927 р. на замовлення УГКЦ започаткували на Закарпатті приватну Публічну школу малювання для учнів семінарії, яку на той час очолював лідер Карпатської України А. Волошин. Оплата за навчання у школі була суто символічною, оскільки основним завданням сподвижників було навчання талановитої молоді рисунку і живопису, перспективі тощо [2]. До цього А. Ерделі вже мав досвід викладання малюнку в Ужгородській півчо-вчительській семінарії, а Й. Бокшай – в Ужгородській реальній гімназії.

Багато занять у школі проводилося не в семінарських класах, а на пленері – з метою передати всю красу ландшафту і неповторний колорит природи закарпатського краю. Саме в цьому викладачі вбачали своє основне завдання: поєднати кращі західноєвропейські мистецько-художні традиції з самобутнім народним баченням перспектив розвитку живопису в Закарпатті. Загалом школа пропрацювала до 1945 р.

Наступним етапом у становленні Закарпатської мистецької школи стало заснування у 1931 р. А. Ерделі і Й. Бокшаєм «Товариства діячів образотворчих мистецтв Підкарпатської Русі» («Т-во діячів зображаючих мистецтв на Підкарпатській Русі»), основним завданням якого було розширення творчих зв'язків між художниками з метою професіоналізації їх творчої майстерності. Як зазначав Й. Бокшай, вони мали на меті позбавити мистецтво від «любительщини», «необґрунтованого авангардизму» і «салонних офіційних плинів». «Яскравим прикладом для наших художників стали картини, наповнені любов'ю до свого народу, двох угорських художників: Міхая Мункачі й Імре Ревеса. У нас у Закарпатті певну основу для нової школи склала творчість художників Іллі Бродлаковича, Івана Югасевича й Ігнатія Рошковича» [1]. Також Товариство щорічно влаштовувало художні виставки. Головою Товариства, яке об'єднувало близько сорока найкращих малярів, став А. Ерделі. У 1939 р. воно було перейменовано у Спілку підкарпатських художників.

Вже у жовтні 1931 р. Товариство відкрило курси з рисунку й живопису, але на цей раз із досить суттєвим розміром платні – 40 крон на місяць. Такий крок, можливо, був пов'язаний з тим, що А. Ерделі після тривалого стажування за кордоном, вдалої організації персональних виставок і под. дещо переосмислив власні потенційні можливості щодо професійного навчання по-справжньому талановитої молоді – майбутньої гордості Закарпаття. Власне такий підхід до відбору талантів і організації навчання, можливо, у майбутньому і подарував світові таких талановитих учнів А. Ерделі, як Андрій Коцка, Ернест Конратович, Адальберт Борецький та ін., які згодом, як писав Й. Бокшай склали ядро творчого осередку Закарпатської школи: «...ще молоді, але досвідчені, повні життєвих сил живописці, що стали згодом провідними майстрами нашого колективу».

Серед учнів А. Ерделі також такі відомі імена, як Василь Габда, Єлизавета Кремницька, Ференц Семан, Павло Балла, Володимир Микита та ін. Такий плеяді талановитих учнів-послідовників сприяв досвід викладацької діяльності А. Ерделі і в мукачівській гімназії, і в учительській семінарії в Ужгороді.

У 1946 р. А. Ерделі став співорганізатором Закарпатської обласної організації Національної спілки художників України. Першим головою Закарпатської обласної організації Національної спілки

художників України став Ернест Контратович (1912-2009). Очоловав тривалий час Спілку і А. Ерделі. До речі, одним із її членів-засновників був відомий закарпатський художник А. Коцка.

Нині Закарпатську організацію Національної спілки художників України очолює Заслужений художник України Борис Кузьма.

Також після закінчення Другої світової війни А. Ерделі розпочав роботу зі створення вищого художнього навчального закладу. Проте у березні цього ж року керівництво УРСР дало згоду лише на заснування державного закладу – Ужгородського художньо-промислового училища, позаяк на той час радянська влада не надто переймалася розвитком академічних навчальних напрямів, а потребувала робочих рук і ремісничих професіоналів.

Директором училища призначили А. Ерделі. Перший напрям училища назвали відділенням художнього розпису, його очолив Ф. Манайло, другий – відділенням художньої обробки дерева, на якому скульптуру викладав І. Гарапко. Лаборантом-різьбярем в училищі був В. Свіда. Рисунок, живопис і композицію викладали Ерделі, Бокшай, Контратович, Борецький, Коцка, Петкі. Вже у 1965 р. про академічну освіту геть забули – училище підпорядкували Міністерству місцевої промисловості УРСР [6].

Проте саме Ужгородське училище виховало найбільш відомих закарпатських майстрів живопису, графіки та декоративно-прикладного мистецтва, серед яких художники А. Шепа, Е. Медвецька, Н. Медвецький, В. Микита, В. Габда, П. Бала, В. Звенигородський, Е. Кремницька, Н. Герц, Ю. Герц, І. Ілько, І. Шутев, А. Дунчак, С. Мальчицкий, В. Сабов, В. Бурч, А. Бурлин, скульптори М. Попович, К. Лозовий, А. Горват, Л. Бровді, І. Бровді, графіки П. Бедзір, В. Скакандій, Ю. Сташко, А. Мартон, І. Гарані, М. Митрик [3].

Та й Закарпатський художній інститут, який сформувався на базі училища та лише у 2003 р. здобув статус вищого навчального закладу, офіційною датою свого заснування вважав 1946 р. Адже саме тоді А. Ерделі розмістив на будинку дівочої вчительської семінарії в м. Ужгороді табличку «Академія». Згодом ця будівля в Ужгороді та палац князя Ракоці в Мукачеві стали приміщеннями Інституту. На згадку і вшанування пам'яті А. Ерделі кожного року в Інституті проводилися міжнародні науково-практичні конференції «Ерделівські читання», було підготовлено до видання автобіографічні романи та щоденники художника [6].

13 квітня 2016 р. наказом Міністерства освіти і науки України від № 424 шляхом перейменування Закарпатського художнього інституту зі зміною типу навчального закладу, враховуючи звернення до міністерства самого Інституту, а також клопотання Закарпатської ОДА за підписом Г. Москаля та депутатів Верховної Ради В. Лунченка і Л. Гриневиц, була створена Закарпатська академія мистецтв. Очолив Академію проф. Іван Іванович Небесник. У Академії готують за напрямом 02 Мистецтво і відповідними спеціалізаціями: 022 «Дизайн» (за видами: графічний дизайн, дизайн інтер'єру, дизайн середовища, мультимедійні технології та web-дизайн), 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» (за видами: живопис, графіка, художня кераміка, художня обробка металу, художня обробка дерева). Також Академія має структурні підрозділи – Коледж мистецтв ім. А. Ерделі, на базі якого здійснюють підготовку молодшого спеціаліста. Навчальні корпуси в Ужгороді та в Мукачеві, гуртожиток в Ужгороді, бібліотека, майстерні, комп'ютерні класи, кабінети рисунку, живопису та композиції, спортивний зал – ось що сьогодні представляє собою колишнє ремісничє училище, створенню якого свого часу стільки сил і уваги приділив А. Ерделі. Так через 80 років здійснилася мрія закарпатських художників – засновників нового напрямку в образотворчому мистецтві, зокрема містичне пророцтво А. Ерделі про появу в майбутньому справжньої художньої Академії.

Насамкінець варто зазначити, що більшість закарпатських художників, які стояли біля витоків становлення і розвитку Закарпатської школи живопису, працювали переважно у жанрі портрета, пейзажу, натюрморту. Таке домінування певних жанрів дослідники пов'язують з намаганням художників не піддаватися ідеологічному впливу в епоху домінування традицій соціалістичного реалізму, який більший час визначав всі напрями мистецтва СРСР. Як зазначає Г. Островський, у митців Закарпаття це був період адаптації до нових умов побутування, своєрідної «ідеологічної реконструкції» живописних традицій регіону. Хоча інколи художників і звинувачували у «пристосуванні» до вимог нової влади. Водночас, піддаючись масованому ідеологічному впливу ідей про комуністичний «рай на землі», вони дійсно, як підкреслює Г. Островський, сподівалися «... перетворити Закарпаття на квітучий край Радянської України», «...край трудівників, що стали господарями своєї землі» [5, 52]. Проте першочергова мета художників, на нашу думку, залишалася незмінною і досить прагматичною: створення власної школи живопису «у рамках інтернаціонального за своїм характером радянського мистецтва» [5, 2].

Останнє зауваження свідчить, що художники, як справжні митці, досить тонко відчували багатоетнічний колорит свого краю, який став домішкою і для угорців, і для українців, і для росіян, і для євреїв та ін. Саме такий унікальний синтез багатоманітних етнічних і національних традицій на багато десятиліть

визначив найбільш яскраві й основні риси репрезентативних констант самобутньої творчості художників-закарпатців, що водночас вирізняється реалізмом у зображенні багатосторонніх аспектів місцевого побуту та краси природи. Дійсно: «Невимовної краси пейзажі створені у райських куточках незайманої закарпатської природи, високі гори, що не досягнуті поглядом, колоритні, характерні селяни Верховини і Гуцульщини, варті гордості і захвату безстрашні бокораші, що приборкують неспокійну Тису – все це стало відомим і потребувало уваги зовнішнього художнього світу. Несподівано, для всіх Закарпаття вибухнуло яскравістю талантів і швидко завоювало почесне місце у мистецьких колах» [7].

Нині про роль і значення представників закарпатської школи мистецтв в житті краю свідчить популярність живописців серед своїх земляків, які, віддаючи шану здобуткам відомих художників, відкрили на їх згадку три художні музеї – Закарпатський обласний художній музей ім. Йосипа Бокшая, меморіальний будинок-музей Федора Манайла та Андрія Коцки.

Музей Й. Бокшая знаходиться в приміщенні колишнього ужгородського жупанату, в його колекції більше 9 тис. експонатів. Очолює музей Франциск Ерфан – онук Й. Бокшая.

Будинок-музей Федора Манайла – це перший на Закарпатті меморіальний музей видатного українського художника, в експозиції якого представлені особисті речі, документальні матеріали, художні твори, які знайомлять з його творчістю. Фонди музею нараховують близько 2 тис. експонатів.

Експозиція Меморіального будинку-музею народного художника України А. Коцки заснована на матеріалах, представлених сестрою художника Ганною, і розташована у будинку, в якому з 1945 р. жив художник.

Отже, можна констатувати, що Закарпатська школа живопису – це окремішній напрям українського класичного живопису, що водночас співвідноситься з найвідомішими світовими мистецькими трендами. Цьому насамперед сприяли неоднозначні культурно-історичні та ідеолого-політичні реалії, в умовах яких відбувалося становлення та розвиток школи, зокрема територіально-географічне розташування закарпатського краю, невизначеність з державно-владним підпорядкуванням, інтернаціональний характер населення, міцні етнічні і національні традиції, специфіка місцевого побуту та краса природи Закарпаття, що потребувало і знайшло реалізацію у творчості митців краю.

І, насамкінець, коротке зауваження у світлі останніх перспектив для актуальних досліджень у цьому напрямі. До кінця 2016 р. продажі класики середини ХХ століття, зокрема картин представників Закарпатської школи, за прогнозами учасників ринку, ще зростуть. Показовими стануть осінні українські аукціонні торги, де предмети класичного мистецтва, найімовірніше, переважатимуть [4].

Література

1. Бокшай И. Мысли художника / Бокшай И. // Искусство. – 1958. – №6. – С. 6-7.
2. Закарпатська школа живопису: велике мистецтво з "маленького краю" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://artes-almanac.in.ua/art/articles/zakarpatska_shkola_zhyvopysu.html.
3. Закарпатське мистецтво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://art-raschdorf.com/ua/article/04_article.html.
4. Мода на Захід. Чому зростає попит на твори представників Закарпатської школи живопису [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1420873-moda-na>.
5. Островський Г. Образотворче мистецтво Закарпаття / Г. С. Островський. – К.: Мистецтво, 1974. – 200 с.
6. Художня академія, яку створила «душа, що страждала від любові та мистецтва» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2528>.
7. Чейпеш Г. Формування Закарпатської школи живопису / Чейпеш Г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [/http://zakarpattya.net.ua/News/123462-Formuvannia-Zakarpatskoi-shkoly-zhyvopysu](http://zakarpattya.net.ua/News/123462-Formuvannia-Zakarpatskoi-shkoly-zhyvopysu).

References

1. Bokshai, I. (1958). Artist's thoughts. *Iskusstvo*, 6, 6-7 [in Russian].
2. Zakarpattia school of Fine Art: Grand Art from «the little region». Retrieved from http://artes-almanac.in.ua/art/articles/zakarpatska_shkola_zhyvopysu.html [in Ukrainian].
3. Zakarpattia Art. Retrieved from http://art-raschdorf.com/ua/article/04_article.html [in Ukrainian].
4. West in a fashion. Why does the demand for the works of the representatives of Zakarpattia School of Painting. Retrieved from <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1420873-moda-na> [in Ukrainian].
5. Ostrovsky, G. (1974). *Fine Art of Zakarpattia*. Kyiv: Mustectvo [in Ukrainian].
6. The Fine Art Academy, created by «the soul, which suffered from love and art». Retrieved from <http://www.viche.info/journal/2528> [in Ukrainian].
7. Cheipesh, G. The formation of Zakarpattia school of Painting. Retrieved from [/http://zakarpattya.net.ua/News/123462-Formuvannia-Zakarpatskoi-shkoly-zhyvopysu](http://zakarpattya.net.ua/News/123462-Formuvannia-Zakarpatskoi-shkoly-zhyvopysu) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 11.09.2016 р.